

Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu Föderation der West-Thrakien Türken in Europa Federation of Western Thrace Turks in Europe Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Τούρκων Δυτικής Θράκης

NGO in Special Consultative Status with the Economic and Social Council of the United Nations

ABTTF • Johannisstraße 50, 58452 Witten • Tel.: +49.2302.913291 • Fax: +49.2302.913293 • E-mail: info@abtff.org • www.abtff.org

V. Uluslararası Batı Trakya Türkleri Kurultayı 15-17 Eylül 2006, İstanbul

ABTTF

İnsan Hakları ve Hukuk Komisyonu

Barış HASAN, Lobi ve Siyasi Çalışma Grubu

Batı Trakya Türk Azınlığına Yönelik İnsan Hakları İhlalleri

Batı Trakya Türk Azınlığına yönelik insan hakları ihlallerini incelemeye başlamadan önce insan hakları kavramının siyasi literatüre ne zaman ve nasıl girdiğini belirtmek gerekmektedir. II. Dünya Savaşının sona ermesinin ardından azınlık haklarının toplumsal haklar olarak görülmesinden çok bireysel haklar olarak görülmeye başlanması kavramın siyasi anlamda kullanılmaya başlanmasında bir dönüm noktasıdır. Azınlıklar sorunu II. Dünya Savaşına yol açan önemli etkenlerden bir tanesidir. Hatırlatmak gerekirse Nazi Almanyası Avrupa da ki Alman azınlıkların haklarını koruma iddiasıyla savaşı başlatmıştır ve daha sonraki altı yıl boyunca dünya çok büyük bir felaket yaşamıştır. II. Dünya Savaşının ardından yeniden şekillenen dünya düzenini kontrol altına alan galip devletler azınlık haklarının bir bütün olarak görülmesini dünya düzeni açısından tehlikeli olarak değerlendirmeye başladılar. Çünkü azınlıkların anavatan olarak gördükleri devletler azınlıkların haklarını savunmak gerekçesiyle düzeni bir anlamda dünya barışını tehdit etmekteydiler ki bu durum II. Dünya Savaşının nedenlerinden biriydi. Ve bu tarihten sonra azınlık hakları kavramı yerine insan hakları kavramı öne çıkmaya başladı ve her topluma mensup bireylerin sahip olduğu temel haklar insan hakları olarak tanımlanmaya başlandı. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi bu sürecin başlangıcında bir temel taşıdır ve daha sonra antlaşmalarla belirlenen diğer insan hakları tanımlamalarının temelini oluşturur. Bu beyanname ile birlikte bireylerin doğuştan itibaren sahip olduğu en temel haklar ilk kez tanımlandı ve insan hakları kavramı siyasi literatüre girdi.

İlerleyen yıllarda kavram çok daha derinleştirildi ve uluslararası antlaşmalarla insanların sahip olduğu ana-

dilde eğitim, inanç özgürlüğü, düşünce özgürlüğü gibi temel haklar uluslararası hukuk ile garanti altına alındı. Bu noktada bizi yakından ilgilendiren konu, temel insan haklarını garanti altına alan bu antlaşmaların neler olduğu ve insanlara ne gibi haklar sağladığıdır. Artık iyice küreselleşen bir siyaset kavramı ortaya çıkarken Batı Trakya Türk Azınlığına yönelik insan hakları ihlallerini uluslararası hukuk çerçevesinde incelemek durumundayız. Lozan Antlaşması ile garanti altına alınan haklarımızın başka uluslararası antlaşmalar ile de garanti altına alındığının farkında olmamız gerekmektedir. Kuşkusuz uluslararası hukukun bağlayıcılığı bir tartışma konusudur ancak kabul etmek gerekirken azınlıklar ulusal bazda haklarını tam anlamıyla elde edememektedir. Bu yüzden uluslararası platformlar sorunların dile getirilmesi açısından azınlıklar için daha önemli hale gelmiştir. Dolayısıyla Lozan Antlaşması ile tanınan haklarımızın başka antlaşmalarla da nasıl ve ne şekilde tanındığını iyi bilmemiz ve çok iyi analiz etmemiz ve daha da önemlisi bu durumu temel haklarımızı tanımakta her zaman zorluk çıkararak ulusal hükümete karşı bir baskı unsuruna dönüştürebilmeliyiz. Burada üzerinde önemle durulması gereken bir nokta vardır: uluslararası antlaşmalar bireysel olarak sahip olduğumuz hakları garanti altına alırken, hala geçerliliğini koruyan ve aynı zamanda uluslararası hukukun da bir parçası olan ikili antlaşmalar da toplumsal haklarımızı garanti altına almaktadır. Kastettiğimiz Lozan ve Atina Antlaşmaları ile eğitim protokolleridir. Yani, konuyu incelerken ve haklılığımızı ortaya koyarken izleyeceğimiz yol, bireysel olarak haklarımızı garanti altına alan uluslararası sözleşmeler ve toplumsal haklarımızı garanti altına alan ikili antlaşmalardır. Bu bir nevi bizim iyi değerlendirmemiz gereken bir avantajımızdır, çünkü dünya da artık azınlık haklarını toplumsal anlamda garanti altına alan çok az ikili antlaşma vardır ve Lozan bunların en önemlilerinden biridir.

Lozan'ın bizi ilgilendiren maddelerini burada kısaca hatırlatmakta fayda vardır: 1) herhangi bir ayrımcılık yapılmadan eşitlik (madde 38, paragraf 1), 2) ibadet özgürlüğü (madde 38, paragraf 2), 3) sosyal ve siyasal hakların uygulanması özgürlüğü (madde 39, paragraf 3), 4) devlet, din özgürlüğüne, yayın özgürlüğüne, özel teşebbüse ve toplumsal gösteri özgürlüğüne kısıtlamalar getirmez (madde 39, paragraf 4), 5) mahkeme konuşmalarında ana dili kullanma hakkı (madde 39, paragraf 5), 6) ana dilin özgür bir şekilde kullanımı ile her türlü özel eğitim, ibadet ve din kurumları kurma hakkı (madde 40), 7) devletin azınlık okulları, ibadet ve din kurumlarına ödenek yükümlülüğü (madde 41), 8) azınlığın gelenek ve göreneklerine göre, kişisel ve ailevi özelliklerini yaşama hakkı (madde 42, paragraf 1), ki bu madde önemlidir çünkü etnik kimliğimizi tanımlama hakkını bu maddeyi yorumlayarak savunabiliriz, 9) devletin her türlü dini vakfa destek verme yükümlülüğü (madde 42, paragraf 3), 10) devletin müslümanların inanç ve geleneklerine zıt olarak hareket etmeme yükümlülüğü (madde 43, paragraf 1).

Ana hatlarıyla Lozan Antlaşması devletin azınlığa karşı olan yükümlülüklerini belirlemiştir. Bu açıdan

bakıldığında ve bugün karşı karşıya kaldığımız sorunlar göz önüne alındığında azınlığa karşı uygulanan insan hakları ihlallerini dört ana başlık altında incelemek mümkündür. Türk kimliğinin reddi, dini özgürlüklere getirilen kısıtlamalar, ana dilde eğitim konusunda ki kısıtlamalar, ve 19. maddenin yarattığı etnik ayrımcılık.

Türk kimliğinin reddi konusunu incelerken biraz gerilere gitmekte ve Yunan ulus devletinin oluşum sürecine bir göz atmak gerekir, çünkü kimliğin reddinin temelleri buraya dayanmaktadır. Yunan ulus devleti 1829'da ki bağımsızlığı ile birlikte çok katı bir Yunan milliyetçiliğine dayanan ideolojik temel üzerine inşa edilmiştir. Devletin kimliğini Ortodoks-Yunan anlayışı vermiştir ve yaklaşık 200 yıldan beri bu ideolojinin gerektirdiği homojen bir toplum yaratılmaya çalışılmıştır. Bu yüzden kaçınılmaz bir şekilde Yunan olmayan unsurlar ulus devletin güvenliği için bir tehdit olarak görülmüştür ve bunun sonucunda da Yunan olmayan etnik unsurlar yok sayılmaya çalışılmıştır. Bizim karşı karşıya olduğumuz sorunun temelinde işte bu sebepler yatmaktadır. Burada Türk kimliğinin varlığının nasıl savunulabileceği iyi düşünülmelidir. Lozan Antlaşması'nın ilgili maddesinden (mad. 42, par. 1) bu konuda bir çıkarım pekala yapılabilir. Bunun dışında uluslararası sözleşmelere bakmak gerekir. İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinin 15. maddesi milliyet kavramını "temel bir sosyal hak" olarak tanımaktadır. Bunun dışında bazı istatistikler verilebilir. Araştırmalarda ve 1928, 1940 ve 1951 genel nüfus sayımlarında (ana dil hakkında soru sorulduğunda) belirtilen, müslümanlar tarafından konuşulan diller şöyledir: Türkçe azınlığın %95'i tarafından birinci yada ikinci dil olarak konuşulmaktadır, Pomakça %20, Roman Dili ise sadece %3 tarafından konuşulmaktadır (Konstantinos Tsitselikis, *The Legal Status of Islam in Greece*). Bu istatistik önemlidir, bilimsel olarak ta etnik kimliği tanımlayan ilk ve en önemli unsur ortak dil olarak kabul edilir. Tekrar bir gözden geçirdiğimizde, Türk kimliği reddedilerek Lozan ve İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si ihlal edilmektedir.

İkinci sorun dini özgürlükler meselesidir. 1913 Atina Antlaşması'nın 11. maddesi bu konuya açıklık getirir: 1. paragraf: "vakıflar müslüman kesim tarafından yönetilir", 2. paragraf "vakıfların yönetimi müftüler tarafından yürütülür", 3. paragraf "müftüler müslüman nüfus tarafından seçilir". Daha da ötesi, bu maddeler 1920'de çıkarılan 2345/1920 sayılı kanun ile iç hukukun bir parçası haline getirilmiştir. Bu kanunun değiştirilme sürecini uzun uzun anlatmaktansa ihlallerin nasıl yaşandığına bakmak gerekir. Bilindiği üzere bu kanun 1980'de değiştirilmiş ve 1990'da bir cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile tamamen iptal edilmiş ve müftüler devlet tarafından atanmaya başlamıştır. Atina Antlaşması ve Lozan'ın ilgili 39. madde 3. ve 4. paragrafları, 40. madde ve 43. madde 1. paragrafları ihlal edilmektedir. Uluslararası sözleşmelere bakarsak, 1981 Birleşmiş Milletler Din ve İnanca Dayalı Ayrımcılığın ve Hoşgörüsüzlüğün Tüm Biçimlerinin Önlenmesi Sözleşmesi'nin 1. maddesi "herkes hür düşünce, vicdan, ve inanç hakkına sahiptir", 6. maddesinin g bendi "hür düşünce, vicdan, din ve inanç hakkı, her inancın gereklerine uygun olarak belir-

tilen liderlerin seçilmesi hakkını da içerir” demektedir. Yunanistan da yaşanan kısıtlamalar görüldüğü üzere uluslararası hukukun da ihlalidir.

Bir diğer sorun eğitim hakkının ihlali konusudur. Lozan’ın ilgili maddeleri dışında ileriki yıllarda azınlıkların eğitim haklarını ilgilendiren çok önemli sözleşmeler imzalanmıştır. İnsan Hakları Evrensel Beyanname’si 13. maddesi “sözleşmeye taraf olan devletler, ailelerin çocukları için, devlet tarafından kurulan başka okulların dışında, asgari eğitim standartlarına sahip devlet tarafından kurulmuş veya onaylanmış okulları seçme ve kendi istek ve arzularına göre, hür şartlar altında, çocuklarının dini ve ahlaki eğitimlerini sağlama haklarını tanır” şeklinde eğitimin temel bir hak olduğunu açıklamaktadır. 18. madde “sözleşmeye taraf olan devletler, ailelerin kendi istek ve arzularına göre, hür şartlar altında, çocuklarının dini ve ahlaki eğitimlerini sağlama hakkını tanımayı garanti altına alır” şeklinde eğitim hakkını vurgularken, 1969 Birleşmiş Milletler Uluslararası Etnik Ayrımcılığın Tüm Biçimlerinin Önlenmesi Sözleşmesi 7. maddesi “taraf devletler, Birleşmiş Milletler Uluslararası Etnik Ayrımcılığın Tüm Biçimlerinin Önlenmesi Sözleşmesi’nin amaç ve prensiplerini yaygınlaştırarak, özellikle eğitim, öğretim, kültür ve bilgi alanlarında, milletler, ırklar ve etnik gruplar arasında kardeşlik ve hoşgörü anlayışını geliştirecek ve, etnik ayrımcılığa yol açan her türlü önyargıyı önleyebilecek, acil ve etkin önlemleri almayı garanti eder” diyerek konuyu iyice derinleştirmiştir. Bölgesel anlamda ise hem azınlığımızı hem de Yunanistan’ı yakından ilgilendiren 1952 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi I. İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Protokolü’nün 2. maddesi “hiçbir kimse eğitim hakkından mahrum edilemez. Devlet, eğitim ve öğretim ile ilgili görev ve sorumlulukların uygulanmasında, ailelerin, kendi dini ve ahlaki kuralları ölçüsünde, hür bir şekilde eğitim ve öğretim hakkını kullanma hakkına saygılıdır” demektedir. 1995 Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunması İşbirliği Sözleşmesi 6. madde 1. paragrafı eğitim hakkını açıklamaktadır: “ taraflar hoşgörü ve kültürlerarası diyalogu geliştirecek adımları cesaretlendirmeli ve bölgedeki insanlar arasında, özellikle eğitim, kültür ve yayın alanlarında, karşılıklı saygı ve anlayış ve işbirliğini geliştirecek etkin önlemleri almalıdır”. Şimdi bu bilgilerin ışığında Batı Trakya’da eğitim hakkının ihlaline bir göz atmak gerekir. Devlet liselerde bitirme sınavlarını Yunanca yapmaya başlamıştır, ve azınlığın eğitim kurumlarının sayısı gitgide düşmüştür. 1983-1987 arasında ortaokul sayısı Gümölcine’de 305’ten 42’ye, İskeçe’de ise 227’den 85’e düşürülmüştür. Devlet bu konudaki sorumluluklarını yerine getirmemektedir. Ayrıca 1953 ve 1968’de Türkiye ile imzalanan Eğitim Protokolleri gereği Türkçe eğitim için atanması gereken Türk öğretmenlerin atamaları yapılmamaktadır. Bunların hepsi uluslararası hukukun ihlali anlamına gelir.

Son olarak, 19. madde ile ortaya çıkan ve dünyada eşi benzeri görülmemiş bir insan hakkı ihlali söz konusudur. 19. madde herkes tarafından bilinmektedir, ancak bu maddeyi incelediğimizde siyasi olarak ve meşrulaştırılmış bir ırk ayrımcılığı getirmiştir. Bu madde Yunanistan vatandaşlarını Yunan olanlar (homo-

geneis) ve Yunan olmayanlar (allogeneis) olarak etnik anlamda ikiye ayırmıştır. Bu çok ciddi olarak bir ırkçılıktır. Ulus devletin tanımına aykırıdır. Hem ulusal hukuk hem de uluslararası hukuk normlarına, kurallarına doğal olarak ta insan haklarına açık biçimde aykırıdır. Bilindiği üzere 1955-1979 arası 47000 ve 1979-1998 arası 13000 olmak üzere yaklaşık 60000 Türk en temel hakları olan vatandaşlık haklarını kaybetmişlerdir. Bu durum hem bilimsel anlamda hem de yasal anlamda Yunan devleti tarafından işlenmiş bir suçtur ve bu suçun cezalandırılması konusunda Azınlık olarak bütün gerekli çalışmaları yapmamız gerekmektedir. Çünkü bütün hukuki kurallar bize bu hakkı vermektedir, yapılması gereken tek şey hukuki teknik çalışmaların yapılması ve konunun yeterince uluslar arası platformlara taşınmasıdır.